

Knez Kaunitz.

2. svečana je 200 let, odkar se je porodil V. A. knez Kaunitz-Riefberg, ki je bil pozneje desna roka ce-

Anton Fürst v. Kaunitz-Riefberg

sarice Marije Terezije. V zunanji in notranji politiki te dobe igral je Kaunitz velevažno vlogo.

Tako se slepari nevedneže in to pod patronanco političnih duhovnikov. Upamo, da bode oblast to lumparijo zasledovala!

Kaj je s polomom? Javnost se je že nekako pomirila in listi poročajo prav malo o velikanskem polomu, v katerem so koroški klerikalci v bogim kmetom več milijonov oropali. Ali je morda že vse poplačano? Ne, le 500.000 K se je udeleženiim blagajnam izročilo in to je pri velikanskem obsegu prizadete škode le nekaki smešni „trinkgeld“. Ali klerikalci se s tem tako ponašajo, kakor da bi bilo že vse rešeno. Baje hoče „central-kasa“ počakati na izid sodnijskih tožb, katere so proti nje neka švicarska in neka italijanska banka naperili in pri katerih se gre za 700.000 kron. Monsignore Weiss je namreč ta denar omenjenim bankam na sleparski način s ponarejenimi vložnimi knjižicami izvalil. Ako bi bila „central-kasa“ obsojena (kar je vsekakor pričakovati), potem mora do konkurza priti. Sleparski monsignore Weiss je bil baje najprve v Ameriki. Zdaj pa se je odpravil v Egipt, kjer mu klima bolj prija. Tam sedi v senci palm in šteje tisočake, ki jih je lahkovernim kmetom pokradel. Monsignore Kayser se bode imel bržkone že meseca marca zaradi goljufije pred celovškimi potniki zagovarjati. Tako bode stvar končala. Ali koroški kmetje ne bodejo nikdar do svojega krvavo prihranjenega denarja prišli!

Vojaške zadeve. V Celovcu se je uresničilo „Platzkommando“ s štabnim oficirjem kot načelnikom.

Celovec obsega glasom ljudskega štetja 25.865 civilnih prebivalcev (proti 21.630 iz l. 1900); število se je povišalo za 4235, t. j. za 19 1/2%.

V pokoj stopil je v Rožeku g. davčni sluga Ferd. Weissbrunner. Služil je v Rožeku 26 let. Mož je vrliga naprednega mišljenja in mu čestitamo nad priznanjem, ki ga je pri vstopu v zaslužni pokoj od vseh strani pridobil.

Tajnostne govorice o umoru v Arnoldsteinu še vedne niso potihnile. Kakor znano, so zaprli Hrvata Žnidariča, češ da je umoril delavca Angelo Bosso. Secirali so Bossovo truplo in se je dognalo, da je bil bržkone na glavo udarjen in potem v vodo vržen. Preiskava bode stvar že pojasnila.

Kdo je obkraden? V Celovcu so zaprli nekoga sumljivega Antona Weiß (pa ne znanega Monsignore, marveč družega lumpa), pri kateremu so našli ukradeno kolo. Kdor je bil obkraden, naj to sodniji naznani.

Smrt v jezeru. Na Ossiaškem jezeru se je zabaval mežnar od Altossiacha s svojima dvema hčerka. Led se je udrl in oče ter ena hčerka sta utonila, medtem ko so drugo rešili.

32 sunkov z nožem je dobil delavec Ferd. Pezdek pri Moosburgu. Sprl se je namreč s posestnikom Lovrencom Lodroni in hlapcem Alojzom Winter, ki sta ga tako grozno razmesarila. Pezdek je v bolnišnici umrl, ubijalca pa sedita v ječi.

Samomor. V Beljaku se je ustrelil neki Ludvik Stidl. Smrtonevarno ranjenega so oddali bolnici. Vzrok samomora je baje revščina.

Po svetu.

Presenetljiva sodba. Porotniki na Dunaju so oprostili Berto Kastellitz, ki je hotela svojo sorodnico Moraweck v Leibnitzu zaradi premoženja s cukrčki zastropiti. Izgovarjala se je z revščino in da je bila takrat blazna.

Rudarska smrt. V jami Duisburg (Westfalen) so se plini razstrelili. Pravijo, da je pri temu 13 rudarjev našlo svojo smrt.

Grozna žaloigra. V vasi Avelino pri Rimu živel sta dva mlada zakonska. Mož se je potem v Ameriko izselil, da bi nekaj denarja prislužil in ženo potem k sebi poklical. Medtem pa dobi pismo, da je njegov lastni oče mlado ženo zapeljal. Pripeljal se je nazaj in je umoril očeta z bodalom. V isti vasi in v istem času je odpotoval tudi neki drugi mladi mož v Ameriko in pustil ženo doma. Žena pa postala mu je nezvesta in mati moža ji je to očitala. Prišlo je do prepira, v katerem je žena mater umorila. Ona in preje omenjeni morilec lastnega očeta sta prišla pred porotnike in bila na 4 leta ječe obsojena. Ko sta prišla iz ječe, pa sta se zaljubila. Mati mlade žene je bila nad to ljubeznjivo razburjena in je mladega moža v cerkvi ustrelila. Ljudstvo je bilo grozno razburjeno, ker je bila cerkev omadeževana, in je morilko zasledovalo. Ta je pobegnila v obšinsko hišo, množica pa za njo. Kar nakrat se strop hiše podre in 40 oseb je ležalo v svoji krvi v razvalinah.

Nekaj naukov za kmeta.

(Spisal ekonom Jakob Waupotič-Hardecki).
(1. nadaljevanje).

Dvorišče.

Na dvorišču opazimo gnojišče; in kako navadno to izgleda? Tam je ena velika mlaka, podobna ribniku in v sredi koplje se kup gnoja. Vsa voda iz kapov izteka se v to mlako, v kateri se potem gnoj poplavi, da izgubi polovico gnojilne moči in potem gnojnica brezpomembno izteka se v cestni jarek. Pomisli, da v gnojišču takorekō vložena je tvoja največja glavnicca, ki se najbolje obrestuje, če namreč imaš gnojišče v pravilnem stanju; če pa gnojišče zanemarjaš, ti pa na nikak način ni mogoče napredovati. Tu in tam imajo gnojišča tudi preveč pred pragom, da ko iz praga stopiš, že si na gnoju; to ni lepo in tudi smrad od gnoja ti naravnost v stanovanje sili, kar je zelo zdravju škodljivo. Gnojišče toraj naj ne bo pred pragom, ampak v kakem zato najbolj pripravnem kotu dvorišča. Gledč namakanja gnoja imej tako urejeno, da ti ne pride vsa kapnica do gnoja, ampak da je v gnoj samo toliko napustiš, koliko je v to potrebno. Imej gnojišče pravilno uravnano in zraven gnojiščno jamo, ki je najboljša iz cementa in naj bo tudi dobro pokrita, da ne izpuhtijo tvarine, koje so rastlinam v hrano potrebne. Ko sem bil na počnem potovanju na Spodnje-Avstrijskem in sem blizu Dunajskega-Novegama govoril z nekim nemškim kmetom zastran praktičnih gnojišč, mi reče: „Ko sem jaz prevzel posestvo po očetu, bila je moja prva skrb, da sem si dobro uredil gnojišče in gnojiščno jamo, odkar je komaj štiri leta in že lahko dokažem lepe uspehe, katere sem dosegel pri zboljšanju zemlje, da mi zemlja zdaj za eno tretjino več donaja nego prej očetu“. Pri potovanju po sosednih deželah zanimalo me je tudi v prvi vrsti ogledati si zraven grajščinskih tudi večja in manjša kmetška posestva. Pri tem opazil sem dosti napredka, pa tudi dosti nemarnosti. Kdor hoče si toraj vzorno gnojišče in hleve uravnati, si lahko tudi od države podpore izprosi; v tej zadevi obrniti se je na deželnega živinorejskega nadzornika g. Jelovška. Gnoj mora se tudi vsakokrat po kidanju lepo poravnati in pomešati svinjski z govejim itd. da bo potem povsod enak. Dobro je pri gnojišču posaditi kako drevo n. pr. oreh, kostanj ali lipo, ker drugače sonce naravnost preveč pripeka na gnoj, kar mu škoduje, ker se preveč osuši. Priporočljivo je tudi na dvorišču murbovo drevo, katerega odpadli sad perutnina zelo rada pezuje. Kar se tiče pa stranišča, bi omenil, da naj bo zakrito in zagrajeno, da ne morejo svinje blizu, kar drugač lahko povzroči vsakovrstne nalezljive bolezni pri svinjah. Zastran studenca bi pa omenil, da ako hočeš imeti zdravo pitno vodo, da ni maš studenca jee blizu gnoja, pazi tudi da ti voda ne bo nazaj v studeneč odtokala, tudi kaj nesnažnega ne peri pri studencu. Ako imaš blizu liše mlako, kar je zavoljo ognja in pranja zelo priporočljivo, pa moraš jo imeti dobro ograjeno, drugače po postavi zapadeš kazni. Ako imaš v dvorišču blata, da bi si lahko v njem čevlje sezul, bi skoraj rekel, da je to nevarnost, dvorišče si lepo poravnaj, za odtekanje vode napravi primerne jarke, potem navozi si drobnega proceca in kje mogoče se tudi lahko z debelim živcem — kamnom potaraca in blata ne boš imel. To si lahko napravil v zimskem času, ko nimaš tako silnega dela.

Živinoreja.

Živinoreja je prva in najvažnejša panoga kmetijstva, koja prinaša kmetu najboljših dohodkov in največ dobička. Najprvo, kar moramo pri živinoreji upoštevati je, da si spravimo boljše žlahnta plemena (pasme), kajti stroški živine pri rejti so skoraj enaki, ako imaš živino žlahntega ali pa slabega plemena; pomisli pa moraš, da živino žlahntega plemena skoraj enkrat dražje prodajaš nego slabega plemena. Skrbi tudi, da boš imel zadostno krme, makre njive izpremeniti je v travnike, o čemu še hočem pozneje govoriti. Skrbi živini za primerne hleve, po zimi za primerno temperaturo okoli

13° R. Priporočam ti tudi toplomer v hlevih, ki no krm sedaj dobi že za kakih 40--50 v. Ne pa kakor krmilj in tam opazi, da nekateri imajo (posebno svinje) poleg rekō samo pod streho, da ne gre sneg nanje, a kuhani mislijo, da živali žuti mraz ravno tako, kakor človek. Kak tudi živina mora zategadelj švujšati in zboliti. Dati. Mo tudi takih, ki imajo hleve vse onesnažene, da pajo in g više, kakor bi cunj po stropu in kotih navesil, da prime hlev brez vsake prave ventilacije, da je posebno go opr nem času bolje kaže pečniki ko hlevu podobna očejo, dalje, da imajo hleve živalim sploh nepravilne, pljenje lahko prehladijo in zbolijo; in potem taki nevedneži nači da mu je nekdo začaral ali pocopral, ker ima splošni živ lano živino, kajti med proštim ljudstvom še je zelavni n takih nevednežev, k verujejo na vsakovrstne vjeka na coprnije. Mislim, da bi že skoraj bil čas, da bi vleče ta jeverstvo izmed ljudstva izginilo, kajti ker nismo ko, da starem veku. Na primer, če živinče noče jesti, potem pravi taki babjevernež: „Sosedu ma je začarala diše jesti, mu je jed odvzela“, in kaj še vse za neva glav Na to pa ne pomisli taki nevednež, da je živinče o take no morebiti na želodcu ali sploh na prebavilnih ce stra in zato joj za časa bolezni jed ne mora prav diša rep verovati toraj v vraže, kajti to je velika neumnost, a mir kaj takega veruje se sploh ne inore smatrati za z ženca. Ako kaj takega tvojeja bližnjega sumiš, lahko zavoljo prestopka žaljenja časti zapadeš. Gledj toraj, da boš imel žlahnto peme, primerne in da boš pokladal živini redno dobre nepokv tečne krme in tudi živino pridno snažil in ne bo straha pred nobenimi coprnijami. Nekaj hočem še niti o krmiljenju živine. Opazi se, da se živini na poklada celo, nerazdrobljeno zrnje n. pr. konjen njam, ki se pitajo itd., to je zelo velika napaka vsakemu kmetekem gospodarstvu mora biti str droljenje zrnja (Schrottmühle), ki ni tako drag, hima bolj lahka konstrukcija kakih 20 K, ktere se pa enem letu pri živinoreji vrnejo. Gospodarstvo brez za zdroljenje zrnja ni popolno, ker ako živini po celo nerazdrobljeno zrnje, ga živina navadno prav žre, ga želodec ne more docela prebaviti in to v izgubo med gnoj; po mojem prepričanju ga pr vsak način okoli ene tretjine v izgubo in ako potdec, skupaj računimo, dobimo precej lep znesek izgube, t dr se zrnje prej razdrobi, potem želodec iz lah cela prebavi in redline snovi pridejo potem v krv itd. Dobiček imamo toraj v tem, da lahko pokladamo in da tisto, kar pokladamo, pride vse v tvo korist. Konjem priimešati je še rezane slame, da vorni prevzuejijo. Nikdar pa se ne sme konjem v pri tega in n meri kouze pokladati, ker to konje preveč odebe Mi sebnob kateri dosti vpreženi niso, nakar so vsakovr njna v boleznim podvrženi, posebno takozvani „žulji“ v mo F njih radi napadajo. Najboljša specifična hrana za ko on tr oves; sicer je koruza tudi dobra ali v pravi merji jo za o se pokladati. Tudi rži ne sme se preveč na enkr a na H ker radi povzročijo koliko. Celo, nezdroljeno zrnje daš samo perutnini, ker ima bolj vroči želodec in lahko vsako zrno popolnoma prebavi. Opozoril bi na to, da je biti oprezen, ko se živalska krma pr posebno ko se preide od polaganja suhe krme na no, se mora to polagama storiti; najprej se pa malo zelene krme med seno ali slamo in potem čedalje več, da se živalski želodec polagama p drugej krmi, ker drugače, ako bi se to izvršilo pr lo, povzročijo lahko vsakovrstne bolezni v prebavilnih kor koliko i. dr. Nadalje opazi se tudi tintum, da na n. pr. govoda liježo žado, da pri jasljih že cele napravijo, nadalje, da svinje stružejo po kopanjah, in vratih, da mali pujski, ko se jih spusti na p stružejo in jedō blato, da kokiši in sploh per kljuje zid itd. Zakaj vse to? Kaj je vzrok temu? Potrebuje, da je želodec povžito hrano redno pr vsakovrstnih snovi, katere se pa ne nahajajo skup vsakem posezmem hranilu. Toraj ako opaziš pri prej našete slučaje, potem veš da želodcu še nekaj za pospešanje prebave. Govedi priskrbi soli, da svinjam in kokišim daj klajnega apna (najbolj Barthelnovo klajno apno). Priporoča se klajno apn kladati vsej domači živini, posebno mladi živini, žebetom, teletom, pujskom itd, ker to pospešuj rast kosti. Ena žlica zadostuje vsaki dan med hrano pospeši tudi boljše prebavo in pri kokiših omogo hitrejšo napravo jajčjih lupin. Dostikrat se sliši d spodinja ima polno dvorišče kokiši in tarna pr sedi: „Kako pa tvoje kokiši kaj nesejo, moje tenje nič nesi“. Na to bi ti odgovoril: Skrbi po zimi ko asecc za topl hlev, potem redno jih krm in vrži jim v kuhaneje krompirja in povrh daj jim še klajnega in jajc boš imela dovolj.

(Naprej pride!)

Gospodarske.

Če sod le malo pušča, zamaže naj se kjer sod pušča, z lojem. Ako pa je razpokka, skozi mu sod pušča, precejšnija, loj sam ne izda, vsled tepla č treba rabit v takem slučaju kakšno drugo mazilo. Mašeje večjih razpoklin naj se napravi naslednja in sicer: Dene se v kakšno kozico 1/4 kg loja in 1/2 čebelnega voska ter raztopi polagama na žerjavici, naj se vzame 1/2 kg marmorovega prahu ter pol v sva v raztopino in pridno meša. Ko si vse do premešal, pusti da se nekoliko ohladi in razpoklo zamaži. Če ti mazilo ostane, shraai ga, a preda rabiš, segrej ga vsakrat nekoliko, da postane bolj mrzlen zimskega časa vsakovrstno krmo bodiš plo mešana ali ne, zmečkana ali ce'a. Ko se imajo kokiši s kuhano klajo, moraš jim jo nekoliko s